

פרד"ס לשולחן שבד

אוצרות גנוזים מגאונותם וחדיפותם של גדולי הדורות
מבחר ערוך ומלוקט מספר שיראה אור בע"ה בהוצאת מ.ד.

שב"ק פרשת תזריע-מצורע תשפ"ה גליון 582 - שנה י"א - כל הזכויות שמורות ©

המעלה של מי שאינו מתגאה והחסרון של המתגאה

אישה כי תזריע וגו' (יב א) ברש"י א"ר שמלאי כשם שיצירתו של אדם אחר יצירת בהמה חיה ועוף כך תורתו של אדם אחר תורתם של בהמה חיה ועופות.

ובגמ' סנהדרין (לח) איתא טעם שיצירתו של האדם אחר יצירת כל העולם כדי שאם יתגאה אומרים לו יתוש קדמך, דבר אחר כדי שיכנס לעולם כשהכל כבר מוכן בעבורו.

והנה בתחילה היה אסור על אדה"ר לאכול בשר ורק אחר המבול הותר לו וא"כ קשה לטעם דהאדם נברא בסוף כדי שיכנס לסעודה כשהכל מוכן דא"צ להקדים לבריאתו את בריאת הבהמות שממילא אסורות לו באכילה והניחא את בריאת הצמחים כן היה צריך להקדים דראוי למאכלו אך מדוע הוקדמה בריאת הבהמות, וי"ל שבריאת הבהמה חיה ועוף קודם לאדם היתה בשביל הטעם השני שאם יתגאה יאמרו לו יתוש קדמך.

ואיתא בגמ' סוטה (ה) "אדם כי יהיה בעור בשרו כו' נגע צרעת" ולא כתיב ונרפא ואח"כ כתיב "בשר כי יהיה בעורו שחין ונרפא" ודורשת הגמ' שמי שמתגאה ומחשיב עצמו "כאדם" אין רפואה למכתו אבל אם מחשיב עצמו ל"בשר" אזי "ונרפא".

ועפ"ז יש לפרש שאדם שאינו מתגאה ומחשיב עצמו כבשר בעלמא וכלשון דוד בתהילים "אנכי תולעת ולא איש" מה שמשפיל עצמו מגביהו, שאומרים לו שנברא אחרון כדי שיהיו לו צמחים לסעודתו אבל אם מתגאה ומחשיב עצמו כאדם הרי דזו פחיתתו דאומרים לו יתוש קדמך.

תורת משה

איחור יצירת האדם לגנאי מחמת הברית מילה,

איחור תורתו של האדם לגנאי

אשה כי תזריע וגו' (יב א) כתב רש"י דרש ר' שמלאי כשם שיצירתו של אדם אחר כל בהמה חיה ועוף במעשה בראשית כך תורתו נתפרשה אחר תורת בהמה חיה ועוף, והיינו שבפר' קודמת נתפרשה תורת בהמה חיה ועוף ורק אח"כ מתפרשת תורתו של האדם.

והנה בהא דיצירת האדם אחר יצירת בהמה חיה ועוף מפרשת הגמ' בסנהדרין (לח) כדי שאם יתגאה יאמרו לו יתוש קדמך, טעם אחר כדי שיכנס לסעודה כשהכל מוכן לכן קודם נבראו כל הדברים לצורך האדם.

ומבואר שיש ב' דרכים להסתכל על הדבר המתאחר או שזה לטובה או שזה לרעה שהרי באיחור יצירת האדם יש פירוש אחד שזה טובה כדי שיהיה הכל מוכן לכבודו ויש פירוש אחד שזה לרעה כדי שיאמרו לו יתוש קדמך.

והנה בפרשה כעת נאמרה טומאת האדם יולדת מצורע וכדו' ואיתא במשנה ריש פ"ז דנגעים שנגעים שקודם מתן תורה לא מטמאים ונמצא א"כ שבוה שנתאחרה תורתו של האדם יש בוה מעלה שנתאחרה טומאתו דעד שלא נאמרה הפרשה לא היתה בהם טומאה וא"כ זה לטובה, אבל יש סברא הפוכה שזה לרעתם דאיתא במשנה סוף ידים דלפי קדושתם טומאתם שעצמותיו של יוחנן כהן גדול מטמאות ועצמות של חמור לא מטמאות הרי

שכלל שהדבר יותר קדוש יש בו יותר טומאה וא"כ מה שיש בבני ישראל טומאת נגעים וכדו' מורה על קדושתם שאילו קודם שנאמרה להם פרשה זו ולא היו נטמאים בהם מורה על כך שפחותה דרגת קדושתם וא"כ הפרשה כאן טובה לישראל שמראה בזה את מעלת קדושתם, ואכן אחר שנאסרו להם מאכלות אסורות נזדככו וגדלה קדושתם ולכן יש בהם טומאת נגעים וכדו'.

והנה בפרשה כעת כתוב על המילה דכתיב "וביום השמיני ימול" ודרשו חז"ל ביום השמיני ואפילו בשבת והטעם שאפי' בשבת יש לפרש שקדושת השבת אין ערלים זוכים בה כדכתיב לא ישכנו בהם ערלים, ואיתא בגמ' סנהדרין שאדה"ר נולד ביום ו' ובאותו היום חטא ונמשכה עורלתו ונמצא שנכנס לשבת ערל והפסיד את המעלה של קדושת שבת שאינה נמשכת על הערלים ונמצא א"כ שמה שיצירת אדה"ר היתה ממש בערב שבת גרמה שיכנס לשבת לא מהול ונמצא שאיחור יצירתו רעה היא לו ולא טובה.

והשתא נבוא אל המכוון בדברי ר' שמלאי ובסמיכות יצירת האדם לנגעים, כשם שיצירתו אחר כל בהמה חיה ועוף דהיינו ביום ו' וזה היה גנאי לו כי עי"ז נגרם שנכנס לשבת כשאינו מהול והמקור שלהיכנס לשבת לא מהול הוא גנאי ידעי' מדכתיב כאן ביום השמיני ימול ודרש'י אפי' בשבת כך גם תורתו של האדם שנתפרשה אחר של בהמה חיה ועוף דזה גנאי לו שעד עתה לא זכה האדם להתקדש כדי להיות ראוי לקבל טומאה.

תורת משה

האם כשעשו פסח במדבר היו כאלה שאינם מהולים

וביום השמיני ימול בשר עורלתו (יב ג) הטעם שאין בני האדם נולדים מהולים יש לפרש על פי דברי חז"ל שאדם הראשון נולד מהול כדאיתא בפרקי דר"א ואיתא בגמ' סנהדרין (לח) דאחר שחטא נמשכה עורלתו ומבואר שאי לאו הוזהמא של הנחש שנזרקה בו אחר שחטא לא היתה נמשכת עורלתו והיו הבנ"א נולדים מהולים כמותו אבל אחר שחטא נמשכה עורלתו וממילא כל הבנ"א אחריו נולדים לא מהולים כהמשך לזוהמת הנחש כי עדיין לא נתקן חטאו.

ובזה יש ליישב קושיית המפרשים שבתורה כתוב שבנ"י עשו פסח בשנה השנית ליציאתם ממצרים והקשו הלא בני ישראל לא מלו במדבר וא"כ כל אותם שנולדו בשנה הראשונה לצאתם ממצרים לא היו מהולים ואסור לערלים או למי שבנו ערל לעשות קרבן פסח וכיצד עשו, הניחא מה שעשו פסח במצרים איתא בחז"ל שבאותו הלילה כולם מלו כדכתיב מתבוססת בדמין ב' דמים דם מילה ודם קרבן פסח וא"כ כולם היו מהולים אבל בשנה השנית הלא היו בהם שאינם מהולים וכיצד עשו קרבן פסח.

ונראה ליישב שהרי בחז"ל איתא שבמתן תורה פסקה זוהמתן של ישראל וכשעשו העגל ונשתברו הלוחות חזרה זוהמתן ולפי מה שנתבאר שהערלות היא מחמת הוזהמא כשפסקה זוהמתן נולדו מהולים ומעתה י"ל שכל אותן שנתעברו בין מתן תורה שהיה בו' סיון לי"ז תמוז שאז נשתברו הלוחות נתעברו בזמן שלא היתה

זוהמא ונולדו מהולים כמו אדם הראשון ורק אותן שנתעברו אחר י"ז בתמוז שאז חזרה זוהמתן נולדו ערלים.

צא וחשב הרי עשו הקרבן פסח בשנה השנית בי"ד ניסן והרי כל אותם שיצאו ממצרים היו מהולים וכל אותם שנתעברו בין ז' סיון לי"ז תמוז זמן לידתן לט' חודשים הוא בין ז' אדר לי"ז ניסן ונולדו מהולים ורק אותם שנתעברו בהם אחר י"ז בתמוז לא נולדו מהולים אבל זמן לידתן היה מי"ז ניסן ואילך, נמצא שבי"ד ניסן כששחטו את הפסח כולם היו מהולים.

(א.ה. - אבל יש להעיר שהלא מעת שיצאו ממצרים עד מתן תורה בז' ניסן היו מ"ט יום שאז עדיין לא פסקה זוהמתן וא"כ אותן שנתעברו במ"ט ימים הללו ילדו ערלים שנולדו בין טבת לאדר והם לא מלו במדבר, ואולי י"ל שאף אלו שהיו מעוברות כבר מ"מ כיון שבמתן תורה פסקה זוהמתן נולדו העוברים מהולים, אך עדיין קשה דלכא' היו שנולדו באותם מ"ט יום והם לא נולדו מהולים כי נולדו מפני מתן תורה ולא מלו ביציאת מצרים כי נולדו אח"כ והרי שהיו שאינם מהולים והדרא קושיא וצ"ב).

פנים יפות

מצורע

כיצד נכנס המצורע לעיר לשילוח ציפורים, והטעם שכהן מצורע לא יכול לטהר מצורע אחר

זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו והובא אל הכהן (יד ב) בתורת כהנים איתא טהרת מצורע בכהן ואין שילוח ציפורים בכהן ויצא הכהן יכול כהן מצורע יטהר מצורע אחר ת"ל וראה הכהן.

ונראה לומר דיש קשר ושייכות בין ב' הדרשות הללו האחת שהשילוח ציפורים לא צריך להיות ע"י כהן והשניה שכהן מצורע אינו יכול לטהר מצורע אחר.

בגמ' קידושין (נז:) איתא דאין לעמוד בשדה ולשלח הציפור אלא בעיר ולשלח לשדה והקשו התוס' הלא טהרת המצורע היא חוץ לג' מחנות דאינו יכול להיכנס לעיר וכיצד יתכן ששילוח ציפורים נעשה מתוך העיר ותיצרו שהשילוח ציפורים נעשה אחר כפרה ויכול המצורע להיכנס לעיר, וברמב"ם השמיט דין זה דשילוח הצפורים נעשה אחר כפרה והקשה המשל"מ דא"כ דאינו סובר כך הדרא קושיית התוס'.

ואפשר ליישב בדגמ' פסחים (פה:) איתא כל השערים נתקדשו חוץ משערי ירושלים כדי שיכולו לעמוד שם מצורעים המשתלחים ותהיה להם הגנה מהשמש ומהגשם, ועפי"ז יש ליישב קושיית תוס' שהשילוח ציפורים קודם כפרה ויכול המצורע לעמוד בשער העיר דחשיב כעיר לגבי שילוח ציפורים ומותר למצורע לעמוד שם, ובהא דתוס' הקשה קושייתו י"ל דהוקשה לו על הגמ' בפסחים מדוע הגמ' נתנה טעם ששערי ירושלים לא נתקדשו כדי שיעמוד שם מפני החמה והגשמים ולא אמרה הטעם כדי שישלחו משם הצפורים ועל זה תירץ שטעם זה אי"צ לו כיון שהשילוח הוא אחר כפרה, ועכ"פ אתי שפיר דהרמב"ם השמיט תירוץ תוס' דאה"נ אפשר לעמוד בשער העיר ולשלוח הצפורים והשילוח ציפורים קודם כפרה.

אבל הסמ"ג (מ"ע רל"ז) העתיק קושיית תוס' בהכרח דס"ל ששילוח צפורים אחר כפרה, והטעם שלא יסבור כתוס' יש לפרש דבמשל"מ מסתפק האם דוקא שערי ירושלים לא נתקשו או שערי כל כרכים לא נתקדשו והסמ"ג ס"ל שרק שערי ירושלים לא נתקדשו אבל שערי שאר כרכים נתקדשו והלא טהרת מצורע נאמרה בכל עיר וכרך ולא רק בירושלים וא"כ א"א לתרץ שישלחו משערי העיר שבשאר כרכים שערי העיר נמי התקדשו ולכן הוכח לתרץ כתוס' שהשילוח הוא אחר כפרה.

ועתה נשוב לדרשת התו"כ, שהנה בפסוק כתוב "וראה הכהן" והיה ס"ד דאפשר שכהן מצורע שנמצא חוץ למחנות רואה ולזה

קאמר קרא "ויצא הכהן" ר"ל שכהן מצורע לא רואה אלא צריך כהן שיצא עתה מהעיר וקשה מה צריך לדרשה זו דאף בלי הוכחה זו אין כהן מצורע יכול לטהר מצורע אחר שהרי חלק מהטהרה היא להיכנס לעיר לשלח ציפורים והכהן המצורע אינו יכול להיכנס לעיר אבל יש לדחות דאם אי"צ דוקא שכהן ישלח ציפורים אלא יכול לצוות לישראל לשלוח יכול כהן מצורע לטהר מצורע אחר שאת שילוח הצפורים יעשה ע"י אדם אחר ולזה בעי דרשה ד"ויצא הכהן" לומר שאין כהן מצורע יכול לטהר מצורע אחר.

והשתא אתי שפיר סמיכות דרשות התו"כ, תחילה דורש ששילוח הציפורים יכול להיעשות ע"י אדם אחר בציצוי הכהן ולפי"ז יתכן לומר שכהן מצורע יכול לטהר מצורע אחר אע"פ שאינו יכול להיכנס לעיר לשילוח הציפורים דיכול לשלוח אחר לשילוח הציפורים ולכן סמך ליה דרשה דמ"מ אין כהן מצורע יכול לטהר מצורע אחר כי כתוב "ויצא הכהן" ולא כהן שכבר נמצא חוץ למחנות.

חסדי יהונתן וכן ברכה משולשת בשם הר"י אייבשיץ

מתי מתכפר למצורע הלשה"ר, ומתי מתכפר לצורע צרות העין

והנה נרפא נגע הצרעת מן הצרוע (יד ג) יש להקשות מדוע כתיב "מן הצרוע" יותר ראוי לכתוב מן המצורע.

ויש לפרש שבחז"ל איתא על ז' דברים נגעים באים על האדם ובהם הלשון הרע והצרות עין, והנה ביחס ללשון הרע נעשה מצורע על שם שהוא "מוציא שם רע" כדאיתא בגמ' ערכין (טז:) זאת תהיה תורת המצורע זאת תהיה תורתו של מוציא שם רע, וביחס לצרות עין נעשה מצורע על שם שהוא צר עין נמצא שמילת "מצורע" מתאימה למוציא שם רע ומילת "צרוע" מתאימה לצר עין.

והנה המצורע יושב תחילה חוץ לג' מחנות וכאשר נטהר מתואר בפרשה שחלק מטהרתו שאחר שחיטת הציפור ושליחת הציפור מכבס בגדיו מטהר ומגלח שערו ויושב ז' ימים מחוץ לאהלו, כל' שנכנס למחנה אבל יושב חוץ לאהלו ופרש"י מלמד שאסור באשתו.

ואיתא ברש"י לעיל (פי"ג פמ"ו) הטעם שיושב בדד מחוץ למחנה הוא כדי לכפר על חטא לשה"ר שע"י שהוא דיבר לשה"ר והבדיל בין אדם לחבירו ובין איש לאשתו יושב בדד נמצא שהישיבה חוץ למחנה מכפרת על לשה"ר, עיי"ש.

והנה על צרות עין אין הישיבה מחוץ למחנה מכפרת דמה ענין הבדידות לענין הצרות עין, ונראה שעל הצרות עין מכפרת הישיבה חוץ לאהלו באותם שבעת ימים שמתחיל את טהרתו שגבי נגעי בתים פרש"י לקמן הטעם לנתיצת הבית מי שייחד ביתו לו לעצמו בצרות עין יצטרך לנתן את ביתו ועפי"ז יש לפרש אף מה דיושב חוץ לאהלו דהיינו שאסור באשתו דע"י שהיה צר עין ולא נתן לאחרים ליהנות משלו כעת נענש שלא יכול הוא עצמו להנות משלו.

נמצא שהישיבה מחוץ למחנה מכפרת על לשה"ר והישיבה חוץ לאהלו מכפרת על צרות עין וזוהו נבוא אל המכוון, כתיב כאן "מן הצרוע" דוקא שהרי פסוק זה נאמר שאחר שהיה בדד חוץ למחנה ונרפא מתחיל טהרתו וחלק מטהרתו היא שישב חוץ לאהלו וא"כ הרי שבשלב שנכנס מחוץ למחנה נתכפר לו רק על הלשה"ר דהכפרה לשה"ר היא הישיבה מחוץ למחנה אבל לא נתכפר לו על הצרות עין שהיא מתכפרת רק בזה שיצטרך לשבת חוץ לאהלו.

ואתי שפיר דכתיב "הצרוע" ולא כתיב "המצורע" כי מילת "מצורע" משמעותה מוציא שם רע וא"כ א"א לקרוא לו כעת מצורע דכבר נרפא מהיותו מוציא שם רע אבל עדיין לא נרפא מהצורת עין ולכן שפיר לקרוא לו "צרוע" דעדיין לא נתכפר לו.

נורת עין